

ETNOMUZIKOLOGIJA

Franjo Šaver Kuhač

Miroslav Vuk, Zagreb

(Nastavak)

Vrlo zadovoljan Mercininim radom u svojoj ocjeni piše:¹⁰ "... g. Mercina nije samo valjan pedagog već i rodoljub, koji dobro shvaća cilj i smjer, po kojem se imadu slavenska djeca odgajati, i da dobro pozna sredstva, koja vode k postignuću toga cilja. No izim toga gleda on bistrim okom i u budućnost znajući, da pojedini slavenski narodi ili pojedina slavenska plamena ne mogu u današnjim prilikama, gdje su im uda jošte rastrgana, bolje i uspješnije raditi za slavensku budućnost, nego ako se srodna i susjedna plemena duševno što čvršće spoje, pridržav si svoje jezične i plemenske osebine.

Na temelju toga programa prihvatio je g. Mercina i glazbeno nazivlje, koje su ustanovili Hrvati, (...)

Ta glazbena sloga i uzajamnost između Hrvata, Slovenaca i Srba (a sada rade o tom i Bugari) u toliko je znamenita stečevina, što se tiče onog ljudskog znanja i umjenja, koje najviše upliva na čovječje srce, i koje je kadro udariti našem čučenju jednaki pravac. Ako smo to jednom posvema postigli, da nam srca jednako slavenski čute, i da ne dademo u našim srcima drugomu no slavenskomu čuvstvu mjesta, tada možemo mirne duše gledati u budućnost i pouzdano računati na bolje dane našeg naroda. — To znači glazbeno naše sporazumjevanje."

Za etnomuzikološku znanost vrlo je važna ova njegova primjedba da Slovenci i Hrvati u svojim izvornim narodnim popijevkama nemaju nikad u pripjevu slogove la-la-la ili tra-la-la! Umjesto tih slogova upotrebljavaju: "ni-na, ne-na"! Tralakakanje je nelijep i neglazben nametnik njemačke glazbe.

Kuhač je svoju I. knjigu *Južno-slovenske narodne popievke* objavio u latiničkoj i ćirilčkoj verziji što je izazvalo određene nedoumice o tom njegovom postupku i primoralo ga da na početku I. knjige sve to podrobno razjasni. Cilj tome postupku bio je da naglasi šire i uže podrijetlo određenih popijevaka, ali da u isto vrijeme izborom jednog i drugog pisma učini svoje izdanje dostupnim širem slavenskom krugu, ali i neslavenskim narodima. Smatrao je da će mu latinica i ćirilica omogućiti najširi čitalački krug koji će steći dostojan uvid i spoznaju o postojanju, izuzetnoj umjetničkoj

vrijednosti i ljepoti, ali i autohtonosti južnoslavenske glazbe. Jer, zbirke su trebale potvrditi ne samo njegovo osobno uvjerenje, nego i neospornu činjenicu o "glazbenosti" južnoslavenskih naroda.

Na početku prve knjige pod naslovom: MJESTO PREDGOVORA, Kuhač piše:¹¹

"Kadno sam prije više godina svoju sbirku popievaka za štampu priredio bio, niesam mislio, da će ona istom sada i to u toli osbiljno doba ugledati bieli dan. Uzroke, s kojih sam toliko oklievao izdavanjem, kazati ću u zaglavku, što ću ga sbirci pridodati, u kome ću obširnije progovoriti i o poviesti ove sbirke kao i o pjevanju narodnome te o poviesti mu. Jedno i drugo vriedi znati.

(...)

Kao što je vidjeti u mom pozivu na predplatu, izdanu svršetkom prošle godine, bio sam nakanio neke pjesme te sbirke štampati latinicom, druge pako ćirilicom. Nu videći iz mnogih listova glede toga meni pisanih i iz ustmenih mnienjah pojedinih osoba, da time ne bi onim posve zadovoljio, koji se samo latinicom služe, a ni onim, koji ćirilicom pišu, odlučio sam se za dvostruko izdanje. Tiem je dakako trošak znatno narastao, ali ću ga drage volje snositi, ne bi li tim samo svim kolikim Slovjennom želju izpunio. Istina je, da je većina Srba i Rusa latinici toliko vješta koliko i Hrvati ćirilici, ali se to ipak reći može samo o onih koji se više naukom bave. Glasbenici, ženskinje i glasbu učeća mladež većinom poznaju samo jedno pismo. Pa ako i nije ni sa slogom Hrvata i Srba tako hrdjavo, kako mnogi drže, to bi ipak Srbi, Bugari, Rusi možda malo pitali za to djelo radi onih pjesama, što su latinicom štampane, i tako ni znali ne bi za hrvatske i slovenske pjesme; dočim bi Slovenci, Česi, Poljaci, lužički Srbi, pa i Niemci i Romani zazirali od pjesama ćirilicom štampanih, jer ne umiju uz najbolju volju čitati tim pismom. Ja pako hoću, da ova sbirka ciplom svietu pristupna bude, i da predoči obći pregled južnih Slovjena kao glasbenog naroda."

Posebno poglavlje u Kuhačevoj biografiji kao najpouzdanija građa za životopis, ali i za cjelokupan rad, predstavljaju njegova brojna pisma — državnim i

kulturnim ustanovama, uglednim stručnjacima diljem Evrope, crkvenim dostojanstvenicima, nepoznatim pretplatnicima, prijateljima i slučajnim znancima. Ona su svjedočanstvo o njegovom stručnom, poštenom i zanosnom radu, o vječitim materijalnim poteškoćama, odricanjima, nerazumijevanju, o trenutačnom intimnom raspoloženju, ponekad čak i ogorčenju, pa i ljudskom i stručnom malodušju u koje je zapadao.

— Sadržaji pisama koja slijede (sva pisma pisana su u Zagrebu), fotokopirani su s prijepisa koji je vršio dr. Vinko Žganec s originala. Originali i prijepisi (koliko je piscu ovih redaka poznato), sada se nalaze u biblioteci JAZU u Zagrebu. —

U pismu koje slijedi Kuhač je tražio podatke za članak " Josip Haydn i hrvatske narodne popievke " i to od tajnika đakovačkog biskupa Josipa Jurja Strossmayera što govori o savjesnosti pri obradi zanimljive teme, no istovremeno upućuje i svoj vapaj za pretplatnicima za najavljenju zbirku emitirajući poput brodolomca poziv: "Pomozite!" koji će se bezbroj puta ponavljati u njegovoj korespondenciji.

11. III 1880.

Velečasnom gosp. Josipu Vallingeru
biskupovu tajniku i konzistorialcu
Djakovo

Velečastni gospodine!

Molim Vas liepo da mi u pomoć budete kod nekoga literarnog rada. Pisao sam naime oveći članak, koji će u Viencu izlaziti pod naslovom "Josip Haydn i hrvatske narodne popievke" te u kojem ću iznieti, koliko je Haydn upotriebio hrvatskoga glasbenoga materiala. Kako Vam priložene dvie pjesme kažu, potiče i austrijska himna od naše gore lista. Imadem iz više krajeva naše domovine variante za ovu pjesmu samo iz Slavonije ne. Zato Vas velečastni gospodine preliepo molim, da bi ste dobrotu imali, popitati se, da li se pjeva u Djakovštini ista ili slična pjesma, pa jeli ta slavonska samo po melodiji ili samo po tekstu slična priloženim. U jednom i drugom slučaju molim, da mi variante napišete, nu da mi ne zamjerite, ako Vas prosim za skori odgovor, jer kako rekoh članak je već za štampu pripravljen.

(...)

Prva svezka treće knjige biti će skoro gotova, te mislim da ćete s njom zadovoljni biti; prilažem Vam taj jedan arak tičući se Betovena.

Predplata sbirke ovaj puta nikako neće da napreduje, imadem svega skupa istom 53 predplatnika. Pomozite!

Preporučujuć se Vašoj dobroti

jesam Vaš Vam zahvalni Fr. Š. Kuhač.

Svoju raspravu o Josipu Haydnu i hrvatskoj glazbi Kuhač je smatrao vrlo značajnom pa je na njezino objavljivanje upućivao prijatelje, poput suca Djure Beloševića iz Vinkovaca kojemu piše u ožujku 1880. Ipak, Pravi razlog prijateljskomu obraćanju bilo je skupljanje pretplatnika za već izišle knjige popijevaka, a isto tako i za one koje će izići iz tiska.

Nalazeći se trajno u novčanoj stisci Kuhač ne zazire od poziva za namirenje starih dugova kao ni od vapaja za pomoć kako bi ublažio svoju materijalnu neimaštinu koja mu onemogućava da predano obavlja svoj naporan posao čiji je cilj toliko velik da ne dolazi u obzir nikakvo odustajanje ili bavljenje materijalno unosnijim poslovima:

20. III 1880.

Poglav. gospodinu Gjuri Beloševiću
kr. kotar. sudcu Vinkovci.

Ljubezni prijatelju!

Molim Te liepo, da mi šalješ "melodram", buduć ju trebam za štampu. Kako sam Ti pisao, imao sam samo taj jedini čist prepis; mora se dakle iz koncepta slagati, što vrlo teško ide, osobito pri kraju, gdje je koncept za njega upravo nerazumljiv.

Rasprava "Josip Hajdn i hrvatske narodne popievke" gotova je, hvala Bogu, te će početi izlaziti u budućem broju Vienca, na koju te upozorujem.

Glede Mite Janković tako je, kako si pisao, oprosti mi što sam se zabunio. Od lanjskih Tvojih abonenata imadem (po mom računu) dobiti
za 3 III svezke 3 f. 75,
za 17 IV svez. 21 f. 25,
za 15 korica 15 f.
skupa 40 for.—

Prva je svezka baš danas izpod štampe izašla, te je vrlo liepa i važna. Prilažem Ti ju ovdje, da možeš opazke malo pročitati te ljudem zamašaj ovih tumačiti. U drugu će svezku doći pjesme iz pradobe, te će se s njimi ljubavne popievke zaključiti. Iza broja 1000 dodju vesele i šaljive pjesme.

Ako mi ljubezni prijatelju, možeš nješto novaca poslati to Te liepo molim, jer sam u takvoj novčanoj stisci da neznam ni kud ni kamo.

Posla imadem dosta te i preliepu zadaću, samo da se nebi imao toliko eksistencijom boriti.

Dragi sudče, pomoz i dalje to Te moli Tvoj zahvalni

Fr. Š. Kuhač

Svezku sam pasicom slao.

(Nastavak slijedi)